

De uithandengeving naar Amerikaans model: adult time for adult crime? Realiteit, retoriek of symboliek?

CATHERINE VAN DIJK*

INLEIDING

In 1912 opteerde België, net als omliggende Europese landen en de Verenigde Staten, ervoor om jonge delinquenten afzonderlijk van volwassen daders te berechten. Vanaf dat moment worden minderjarigen als strafrechtelijk onverantwoordelijk beschouwd en worden ze niet gestraft, maar veeleer beschermd, behandeld en heropgevoed. Met de Wet op de Jeugdbescherming van 1965 wordt echter een opening gecreëerd naar het gewone strafrecht. Indien de minderjarige op het ogenblik van de gepleegde strafbare feiten 16 jaar is geworden, kan de jeugdrechter via een procedure tot uithandengeving (art. 38 Wjb) beslissen dat de maatregelen van het jeugdbeschermingsrecht niet meer adequaat zijn voor de jongere in kwestie en hem/haar doorverwijzen naar het Openbaar Ministerie. Het parket *kan* in dat geval de dader vervolgen voor de bevoegde straf-gerechten.

De mogelijkheid tot uithandengeving werd officieel ingevoerd als een correctief voor het verhogen van de meerderjarigheid van 16 naar 18 jaar.¹ De filosofie van deze beslissing staat echter in schril contrast met het rehabilitatief en beschermend karakter van de gehele jeugdbescherming.² Hoewel het blijft gaan om een uitzonderlijke beslissing³, vertegenwoordigt de uithandengeving een grote symboliek. Dit getuigen ook de opeenvolgende voorstellen tot hervorming van de jeugdbescherming waar deze uithandengeving vaak een vooraanstaande rol speelt. Velen zien in de uithandengeving een mecenas voor de grootste problemen (lees: de moeilijkste gevallen) binnen de jeugdbescherming. Met de uithandengeving kunnen die jongeren waar het jeugdrecht geen raad (meer) mee weet worden doorgesluist.

In de VS - in het verleden niet zelden een voorbode van Europese en ook Belgische ontwikkelingen in het jeugdrecht⁴ - zagen we in de jaren tachtig en negentig reeds een systematische uitbreiding van de modaliteiten van de uithandengeving ('waiver', 'referral' of 'transfer to Adult Court'). Zoals verderop in deze bijdrage zal blijken, heeft onderzoek aangetoond dat deze politiek niet steeds tot de gewenste uitkomsten leidt, noch wat betreft de beoogde doelgroep en strenge bestraffing, noch wat betreft het terugdringen van recidive.

In deze bijdrage bespreken we eerst kort de wettelijke kadering van de uithandengeving. Verschillende wetsvoorstellen illustreren dat de uithandengeving blijkbaar een aantrekkelijke beleidsoptie is.

Vervolgens schetsen we het klimaat waarin dit beleid plaatsgrijpt en welk hiervoor tevens een voedingsbodemp vormt. Kenmerkend zijn o.m. de groeiende onveiligheid(gevoelens), de meer repressieve publieke opinie, het afbrokkelen van het rehabilitatiemodel en de opkomst van het risico- en managementgericht denken.

Of dit beleidsklimaat ook leidt tot een verhoogd gebruik van de uithandengeving wordt besproken in de derde paragraaf. Hierbij wordt eveneens nagegaan of de toepassing van de uithandengeving inderdaad tot de gewenste resultaten leidt of dat de uithandengeving in de praktijk eigen doelstellingen nastreeft.

De rode draad doorheen deze bijdrage vormt een toetsing van het Belgische beleid en de praktijk aan de situatie in de VS, waar de modaliteiten van de uithandengeving al in de tachtiger jaren werden uitgebreid en deze problematiek reeds het voorwerp uitmaakte van uitvoerig wetenschappelijk onderzoek. Hiermee willen we illustreren dat België momenteel dezelfde paden - zij het in minder extreme mate - lijkt te gaan bewandelen.

1. WETTELIJK KADER EN WETSVORSTELLEN

In de jaren twintig voorzagen slechts tien staten van de VS in de mogelijkheid om jongeren voor de gewone strafzaken te vervolgen. Vandaag hebben alle staten transfermechanismen in hun wetgeving ingebouwd en deze ook stelselmatig uitgebreid.⁵ Grosso modo zijn er in de VS een drietal vormen van uithandengeving.⁶ De *judicial waiver* wordt uitgesproken door de jeugdrechter, vaak op basis van niet-delictgebonden, subjectieve factoren, zoals de 'gevaarlijkheid' van de minderjarige en de mate waarin hij/zij vatbaar is voor behandeling.⁷ De 'judicial waiver' is dus vooral gericht op de *dader* en benadrukt het belang van *rehabilitatie*. De uithandengeving op basis van de behandelbaarheid en de gevaarlijkheid van de delinquent reflecteert de geïndividualiseerde en discretionaire praktijk van het jeugdrecht en is in die zin compatibel met de rehabilitatieve filosofie van de jeugdbescherming.⁸

Bij een *prosecutorial waiver* ligt de beslissing om de minderjarige voor de jeugdrechtbank dan wel voor de strafzaken te vervolgen bij het parket. De discretionaire macht waarover het OM hierbij beschikt gaat echter niet gepaard met de procesrechten (geïntroduceerd met de case 'Kent versus United States') die er wel zijn op jeugdrechtbankniveau.⁹ Bovendien zouden parketmagistraten meer geneigd zijn delictgerelateerde en *retributieve* overwegingen in acht te nemen en minder het welzijn van de *dader*, mede door hun gevoeligheid voor politieke druk.¹⁰

Een *legislative waiver* is een uithandengeving die bij wet wordt voorgeschreven. Indien een minderjarige beantwoordt aan een aantal objectieve, veelal *delictgerelateerde* criteria (c.q. ernst delict, recidive, leeftijd) wordt hij of zij automatisch en altijd voor een rechtbank van gemeen recht vervolgd. De 'legislative waiver' reflecteert eerder de *retributieve*, daadgerichte filosofie van het strafrecht.¹¹

In België werd de mogelijkheid tot uithandengeving geïntroduceerd met de wet van 1965. Het is niet de bedoeling deze wet en die van 1994 uitvoerig toe te lichten, noch om de opeenvolgende wetsvoorstellen exhaustief en uitgebreid te bespreken. We willen hier enkel aantonen dat wat in 1965 als uitzondering en als tegengewicht voor het verhogen van de strafrechtelijke meerderjarigheid op 18 jaar werd geïnstalleerd, mettertijd is uitgegroeid tot een 'vaste waarde' in diverse wetsvoorstellen. Het is ook opvallend dat deze maatregel in 1965 tot geen enkele bijzondere commentaar heeft geleid bij de voorbereidingen van de wet. Dit kan een indicatie zijn van het feit dat de uitzondering van artikel 38 op dat moment politiek en maatschappelijk geen rol van betekenis speelde.

Artikel 38 maakt het mogelijk om minderjarige delinquenten uithanden te geven, waarna het parket de vervolging kan instellen bij de gewone strafgerichten. De minimale wettelijke vereiste is dat de minderjarige op het moment van de strafbare feiten zestien jaar of ouder is. Centraal in de beslissing van de jeugdrechter staat de overweging of de beschikbare jeugdbeschermingsmaatregelen voor de betrokken jeugddelinquent nog adequaat zijn. Hiermee bedoelt de wetgever dat moet nagegaan worden of de hoofddoelstelling van de maatregelen, c.q. heropvoeding, nog haalbaar is en de interventie dus nog zinvol is. Omdat binnen deze evaluatie de persoon en de omgeving van de minderjarige een cruciale rol spelen, schrijft de wet een sociaal en medisch-psychologisch onderzoek voor.¹² De Belgische wetgeving - nog steeds erg geënt op de geïndividualiseerde beschermingsfilosofie - lijkt zich dus vooral aan te sluiten bij de Amerikaanse 'judicial waiver'. Vormen van 'prosecutorial waiver' kent België niet, hoewel niet ontkend kan worden dat het beleid van het parket in bepaalde arrondissementen toch een prominente rol kan spelen. De rechtspraak is verdeeld over het feit of de uithandengeving op vordering van het parket dan wel eveneens ambtshalve kan worden uitgesproken.¹³ Het is in praktijk echter bijna uitsluitend zo dat het parket de uithandengeving vordert, waarna de jeugdrechter uiteraard autonoom beslist. Het aantal vorderingen van het parket kan zodoende wel degelijk een invloed uitoefenen op het uiteindelijke aantal uitgesproken uithandengevingen. Daarnaast hebben zich in de Belgische wetgeving nog een aantal minder op rehabilitatie gerichte elementen genesteld, die meer verwant zijn met de 'legislative waiver'. Zo is er specifieke regeling in geval van wat we globaal als verkeersmisdrijven kunnen omschrijven. Verkeersmisdrijven en hiermee samenhangende misdrijven gepleegd door minderjarigen vanaf 16 jaar worden automatisch door de politierechtbank behandeld, tenzij de politierechter oordeelt dat een jeugdbeschermingsmaatregel meer geschikt is en de jongere naar de jeugdrechter verwijst (omgekeerde uithandengeving). De wetgever heeft deze collectieve *automatische* uithandengeving vooral ingevoerd om praktische redenen. Men wil voorkomen dat jeugdrechtbanken overspoeld worden met verkeersmisdrijven waardoor deze niet meer toekomen aan hun hoofdplicht van bescherming en heropvoeding.¹⁴

Met de wet van 1994 - ook wel een wet met twee gezichten genoemd, met enerzijds een versterking van de procedurele waarborgen en anderzijds het invoeren van repressieve elementen¹⁵ - wordt een geheel van aanpassingen doorgevoerd aan de uithandengeving, waardoor de toepassing ervan vergemakkelijkt wordt. Ten eerste kan het OM een vordering tot uithandengeving aanhangig maken zelfs wanneer het gerechtelijk onderzoek nog lopende is (art. 49, laatste lid); de jeugdrechter vonnist dan 'in staat van procedure'.¹⁶ Er worden vervolgens drie uitzonderingssituaties gecreëerd (art. 50 §2) waarin het sociaal en/of medisch-psychologisch onderzoek geen verplichte voorwaarde meer vormen voor een uithandengeving.¹⁷ Tenslotte verschuift de werking van de uithandengeving van *in personam* naar *in rem*: de uithandengeving gebeurt automatisch na definitieve veroordeling door de strafgerichten.¹⁸ Ook deze laatste vorm van *automatische* uithandengeving is pragmatisch geïnspireerd: men wil voorkomen dat het jeugdrechtssysteem overbelast wordt door onnodige procedures in gevallen waar de onaangepastheid van jeugdbeschermingsmaatregelen reeds werd vastgesteld.¹⁹ Met deze redenering gaat de wetgever wel voorbij aan de 'kneedbaarheid' van de persoonlijkheid van de jonge dader en zijn mogelijkheden tot verandering en evolutie.²⁰

Naast de wettelijke verankering van de uithandengeving in deze twee wetten, is de uithandengeving, al dan niet centraal, ook in tal van wetsvoorstellen opgedoken.

In het voorontwerp van wet van Minister van Justitie Gol (1982) wordt zelfs het omgekeerde principe van de uithandengeving voorgesteld. Minderjarigen vanaf 16 jaar die *opzettelijk zware fysieke geweldadeden tegen personen* begaan vallen in principe onder het gemeen recht, tenzij aangetoond kan worden dat een jeugdbeschermingsmaatregel meer aangewezen is. In dat geval verwijst de strafrechter de jeugddelinquent terug naar het OM met het oog op vordering voor de jeugdrechtbank.²¹ Dit impliceert een de facto verlaging van de strafrechtelijke meerderjarigheid voor dergelijke zware misdrijven. Daarnaast introduceert het voorontwerp de *mogelijkheid* van uithandengeving voor deze feiten vanaf 15 jaar en vervalt de wettelijke vereiste m.b.t. de voorafgaande onderzoeken. Dit voorstel verwijst duidelijk naar realisaties in de VS waarbij de bevoegdheden van de jeugdrechtbank worden versmald en de procedures inzake uithandengeving versoepeld. Deze tekst van Gol duikt ook in het voorontwerp van strafwetboek van Legros (1985) weer op en bevestigt het strafrechtelijk karakter van deze ideeën.²²

In 1991 wordt de Nationale Commissie voor de Hervorming van de Wetgeving inzake jeugdbescherming opgericht, ook wel naar haar voorzitter de Commissie Cornelis genaamd. Deze commissie kiest voor een model van educatieve sancties mét behoud van de uithandengeving. In eerste instantie²³ opteert men wederom voor een verlaging van de leeftijd tot 15 jaar. In het eindverslag van de commissie Cornelis wordt deze optie verlaten²⁴, maar wordt de bevoegdheid van de politierechtbank voor wat betreft lichte feiten uitgebreid.²⁵ Op die manier verengt men opnieuw de jurisdictie van de jeugdrechtbank.

Het meest uitgewerkte voorstel tot hervorming vinden we in het "Voorontwerp van wet van de Minister van Justitie Marc Verwilghen houdende antwoorden op delinquent gedrag door minderjarigen" van 1 juli 2001.²⁶ Dit voorstel van de hand van C. Maes opteert voor een getrappt systeem, waarbij een uitgebreide jeugdrechtbank²⁷ wordt voorzien met mogelijke interventies tot de leeftijd van 25 jaar. De uithandengeving (art. 72 §1, 4°) wordt in dit model tot een minimum herleid en is enkel mogelijk indien de zaak aanhangig wordt gemaakt na de meerderjarigheid (art. 76). Ook in het buitenland bestaan soortgelijke 'adolescentenrechtbanken' (cf. Duitsland)²⁸ die de uithandengeving kunnen terugdringen of zelfs overbodig maken.

Vlaamse en Franstalige politieke partijen konden het echter niet eens worden over dit voorontwerp. Op 16 mei 2002 bereikte de regering een akkoord waarbij de wet van 1965 en haar beschermingsfilosofie bewaard zouden blijven. Concreet zouden drie 'aanpassingen' gebeuren, waaronder een uitbreiding en versnelling van de uithandengeving. In navolging van dit 'politiek akkoord' werden drie voorstellen gecreëerd specifiek gericht op het aspect uithandengeving²⁹ waarvoor de Minister van Justitie het Studiecentrum Jeugddelinquentie op 28 februari 2003 advies vroeg. Zonder dieper in te gaan op de drie voorstellen en de geleverde commentaren, kunnen we stellen dat het opzet en de filosofie van de drie voorstellen allerm minst duidelijk zijn, wat het advies erover bijzonder moeilijk maakte. Bovendien meent het studiecentrum dat "een zo gevoelige en delicate materie als uithandengeving meer diepgaand onderzoek vergt, zowel op juridisch als criminologisch vlak, alvorens over te gaan tot hervorming van de wetgeving terzake."³⁰

Het federaal regeerakkoord 10 juli 2003 stelt het nieuwe jeugdrecht voor met volgende bewoordingen: "De wet op de jeugdbescherming van 1965 zal worden gemoderniseerd

met het oog op een betere bescherming van en het geven van meer kansen en hulp aan jongeren om zich in te passen in onze veeleisende samenleving. Daarnaast zal dit nieuwe jeugdrecht voorzien in een sanctionering voor delinquente jongeren tegen wie dit het enige middel is om onze maatschappij te beveiligen tegen hun criminele activiteiten." ³¹ Hoewel men voortbouwt op het beschermingsmodel van 1965 wordt deze filosofie tegelijkertijd verlaten: het accent verschuift van het belang van het kind naar de beveiliging van de maatschappij; hulp wordt wel aangeboden maar op restrictieve wijze met het oog op in- en aanpassing. De voorstellen worden verder uitgewerkt in de algemene beleidsnota van de Minister van Justitie, mevr. Onkelinx³² en in haar "Kadernota betreffende de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming".³³ Het voorontwerp van wet dat hieruit voortvloeide werd voorgelegd ter consultatie, aangepast aan het advies van de Raad van State en goedgekeurd in de Ministerraad van 22 oktober 2004.³⁴

Naast een aantal bijkomende maatregelen van pedagogische en herstelrechtelijke aard, wordt voorzien in de mogelijkheid om maatregelen tot vijf jaar na de meerderheid te verlengen. De jeugdrechter kan tot de leeftijd van 23 jaar maatregelen opleggen, enerzijds voor feiten gepleegd na de leeftijd van 16 jaar³⁵ en anderzijds voor feiten gepleegd door 12 tot 17 jarigen die voor meerderjarigen strafbaar gesteld worden met opsluiting van meer dan 10 jaar.³⁶ Nieuw is ook de 'lijst met criteria' (o.a. persoonlijkheid, eerder genomen maatregelen, ernst feiten, veiligheid) waarmee de jeugdrechter rekening moet houden om zo zijn beslissing op *objectieve* wijze te kunnen motiveren.³⁷

Hoewel men vooraf stelt dat de nieuw ingevoerde maatregelen de uithandengeving zullen terugdringen, meent men niettemin dat deze modaliteit moet blijven bestaan en dat de procedure moet versoepeld en versneld worden.³⁸ De proceduretermijnen worden gepreciseerd en ingekort³⁹ en de jongere valt definitief onder de bevoegdheid van de rechtbanken van gemeen recht nadat het vonnis of arrest tot uithandengeving in kracht van gewijsde is gegaan en niet meer na een strafrechtelijke veroordeling in kracht van gewijsde.⁴⁰ Zowel de jeugdrechter (tijdens de doorverwijsprocedure bij wijze van voorlopige maatregel) als de onderzoeksrechter (voorlopige hechtenis na een aanhoudingsmandaat) kunnen de jongere plaatsen in een gesloten federaal centrum.⁴¹ Ook de veroordelingen door de strafrechter worden in deze instellingen uitgevoerd, met de mogelijkheid van heroriëntatie vanaf 18 jaar naar het klassieke penitentiaire systeem.⁴² De specifieke omkadering zal voorwerp uitmaken van een samenwerkingsakkoord tussen de federale staat, de gemeenschappen en gewesten.⁴³ Heel nieuw is de creatie van een *bijzondere* correctionele kamer binnen de rechtbank van eerste aanleg, alsook op het niveau van het hof van beroep. Een erkende vorming of ervaring inzake jeugdbeschermingsrecht en strafrecht worden voorwaarden voor de aldaar zetelende magistraten.⁴⁴ In feite wordt hier een soort van 'adolescentenrechtbank' ingevoerd, zij het dan alleen voor de enkelingen (?) die nog uithanden gegeven zullen worden.⁴⁵

Voor de hervormingsvoorstellen na het voorontwerp van wet van Verwilghen suggereren dat de veiligheid van de maatschappij prioritair is geworden en dat de gepleegde feiten eerder dan de persoonlijkheid van de minderjarige doorslaggevend zijn. Deze terugkeer naar het penale gebeurt echter niet op consequente manier door het gehele systeem te hervormen, maar door de input van punitieve, 'just desert' elementen binnen het beschermingsmodel wat tot niets anders dan ambiguïteit, incoherentie en interne contradicties kan leiden.

2. BELEIDSCONTEXT EN -KLIMAAT ALS VOEDINGSBODEM VOOR UITHANDENGEVING

De context waarin het debat van de uithandengeving plaatsvindt en waardoor het debat ook bepaald wordt, laat zich in Amerika en in mindere mate ook in België kenmerken door een klimaat van groeiende onveiligheid en de roep om een repressieve aanpak. Dit klimaat wordt gegenereerd door allerlei sociale, culturele en economische omstandigheden en wordt uitvoerig door Garland geschetst in zijn *'culture of control'*.⁴⁶

Transfermechanismen werden in de VS geïnstalleerd met als expliciet doel het reduceren van jeugdcriminaliteit en het vergroten van de publieke veiligheid.⁴⁷ De opkomst van extreem rechts en ook het falen van het politieel en justitieel beleid in tal van zaken leidde ook in België tot het plaatsnemen van de veiligheidsproblematiek hoog op de publieke, mediatische en politieke agenda.⁴⁸ Het klimaat van economische, culturele en morele onzekerheid doet bovendien de onverdraagzaamheid toenemen en vormt een goede voedingsbodem voor het geloof in de opvatting dat de jeugddelinquentie stijgt. Deze algemene perceptie van een escalatie in jeugdcriminaliteit wordt voornamelijk geassocieerd met oudere adolescenten waarvoor het beschermingsmodel en haar opvoedende invalshoek deresponsabiliserend en onvoldoende zou werken.⁴⁹

Met de komst van de massamedia en de toenemende invloed van onveiligheidsthema's in de politiek lijkt het grote publiek met haar verontwaardiging en wraakgevoelens een groeiende plaats in te nemen bij beslissingen binnen het strafrecht⁵⁰ en bij uitbreiding ook in het jeugdrecht. Met populistische punitieve maatregelen wil de overheid tonen dat ze krachtadig optreedt en zo het vertrouwen van het volk terugwinnen.⁵¹ Het tegemoet komen aan de behoeftes van de buitenwacht wordt steeds meer een legitieme doelstelling van het jeugdrecht en deze behoeftes worden wellicht het meest bevredigd met een uithandengeving. Een minderjarige uithanden geven is, hoewel het jeugdrecht in principe geen gradaties in reacties hanteert, toch de zwaarste beslissing die een jeugdrechter kan nemen.

Een ander belangrijk kenmerk van het huidige klimaat is de *aftakeling van het rehabilitatiemodel*. Vanaf de jaren zeventig zijn in de VS steeds meer twijfels gerezen over de effectiviteit van rehabilitatie ('nothing works').⁵² Ook in België is het geloof in rehabilitatie tanend. De huidige aanpak en regime binnen de gemeenschapsinstellingen blijken volgens het Mechelse parket zelden tegemoet te komen aan de noden van ernstige jeugddelinquenten die reeds een criminele carrière uitgebouwd hebben.⁵³

Het paradoxaal effect van de 'nothing works'-overtuiging is dat de nadruk op het falen van behandeling de terugkeer naar klassieke repressie blijkbaar rechtvaardigt. Terwijl de meeste functies van het strafrecht (preventie, rehabilitatie, behandeling) nauwelijks gerealiseerd worden - en in feite de aanleiding vormden voor de creatie van een apart jeugdrecht⁵⁴ - wordt net dat strafrechtsmodel populair voor minderjarigen.⁵⁵ Opvallend in dit verband is dat de beslissing tot uithandengeving zich enkel baseert op het ongeschikt zijn van de jeugdbeschermingsmaatregelen, maar niet op het geschikt zijn van de strafmaatregelen.⁵⁶ De uithandengeving deelt in de overtuiging dat opsluiting een noodzakelijk antwoord is op jeugddelinquentie. Het debat beperkt zich vaak tot de vraag in welk systeem deze opsluiting moet plaatsvinden en ontwijkt vragen over de pertinentie van de opsluiting als antwoord en de doelstellingen die hiermee worden bereikt.⁵⁷

Samenhangend met het falen van het rehabilitatiemodel is de problematiek van het *gebrek aan middelen en voorzieningen in het jeugdrecht*.⁵⁸ Jeugdrechters nemen vandaag niet de meest *geschikte* maatregelen maar wel de meest *beschikbare* maatregelen. In dit opzicht kan een uithandengeving op een perverse manier een uitweg bieden voor dit gebrek aan (aangepaste) (plaatsings)maatregelen. Het criterium dat de jeugdbeschermingsmaatregelen niet meer geschikt zouden zijn, is niet alleen vaag, maar kan ook in twee richtingen gelezen worden. Misschien is het niet de jongere die niet meer in aanmerking komt voor de maatregelen (en dus uit het systeem 'verwijderd' moet worden), maar zijn het de maatregelen die niet meer aangepast zijn.⁵⁹ In dit geval biedt niet zozeer het systematisch uitsluiten van bepaalde jongeren de oplossing, maar wel het aanpassen en eventueel uitbreiden van de interventiemogelijkheden en het jeugdrecht.⁶⁰

In het rehabilitatiemodel worden traditioneel vanuit ontwikkelingspsychologisch perspectief de verschillen tussen minderjarigen en volwassenen sterk benadrukt: jongeren worden als niet verantwoordelijk beschouwd en hun toekomstkansen moeten zoveel mogelijk gevrijwaard worden.⁶¹ De hoge criminaliteitscijfers bij jongeren, de publieke onveiligheid en een andere perceptie van jeugdgedelinqenten leiden ertoe dat men meer *verantwoordelijkheid* en aansprakelijkheid eist van jongeren.⁶² Jongeren worden niet meer gepercipieerd als onschuldig, sociaal achtergesteld of hulpbehoevend, maar eerder als gevaarlijk en risicovol.⁶³ Een ambiguïteit van het Belgische systeem van uithandengeving is dat de jeugdrechter de het vermoeden van strafrechtelijke onverantwoordelijkheid moet verwerpen zonder dat hij deze strafrechtelijke verantwoordelijkheid moet vaststellen.⁶⁴

Zoals eerder gezegd wordt een uithandengeving in België uitgesproken op basis van de persoonlijkheid van de jongere. Dit is in overeenstemming met de rehabilitatieve en geïndividualiseerde filosofie van de wet van 1965. In de praktijk spelen echter eveneens aspecten van delict en delictgeschiedenis van de jongere, ook al omdat deze de persoonlijkheid van de jongere voor een deel reflecteren.⁶⁵ Met de wet van 1994 zijn er daarenboven bij wet een aantal meer 'objectieve', delictgebonden criteria ingevoerd op basis waarvan de jongere versneld⁶⁶ uithanden gegeven kan worden. Ook bij de twee modaliteiten van automatische uithandengeving (cf. §1, uithandengeving *in personam* en in geval van verkeersmisdrijven) wordt geen rekening gehouden met individuele en persoonsgebonden kenmerken.⁶⁷ Tenslotte verwijzen we naar de 'lijst met criteria' in het door de Ministerraad goedgekeurde voorontwerp van wet die de jeugdrechter moeten toelaten op objectieve wijze een beslissing te nemen.⁶⁸ Deze evolutie reflecteert de retributieve, *delictgeoriënteerde 'just desert' filosofie* van het volwassenen strafrecht en wordt geruggensteund door meer proces- en rechtswaarborgen. Dit model wil jongeren straffen omwille van hun gepleegd delict en delictverleden (retrospectief), eerder dan op basis van wie ze zijn (hun persoonlijkheid) of zullen worden (voorspelling van onverbeterlijkheid)⁶⁹: het rehabilitatiemodel verliest hierbij dus terrein.

Tenslotte wijzen we op de opmars van het *risico- en managementgericht denken*. Het systeem van de uithandengeving past perfect binnen het veiligheidsdiscours van de hedendaagse risicomaatschappij. Men lijkt zich steeds meer te willen indekken met strengere maatregelen die bijdragen tot een meer beveiligende dan preventieve of rehabilitatieve respons.⁷⁰ De uithandengeving stelt een meer uitgebreide, langdurige

en meer verzekerde beveiliging in het vooruitzicht dan binnen het jeugdrecht mogelijk is.⁷¹

De uithandengeving kan hierbij ingezet worden om de jeugddelinquentie terug te dringen⁷² of om bepaalde groepen (vb. migranten, harde kern jongeren) of fenomenen aan te pakken (vb. jeugdbendes). In dit opzicht werd de uithandengeving in het arrondissement Mechelen door het parket⁷³ zelfs expliciet als beleidsinstrument gehanteerd om controle te verwerven op bepaalde criminologische fenomenen. Snacken en Gutwirth waarschuwen ervoor dat "het strafrecht dreigt te evolueren tot een louter instrument in handen van het beleid waarmee de veiligheidsverlangens van een bange bevolking worden vervuld. Maar meteen ook verwordt de rechtsstaat tot een manager van veiligheid en repressie".⁷⁴

Het managementgericht denken vinden we ook terug in de overwegingen die aan de basis liggen van beide vormen van automatische uithandengeving in de Belgische wetgeving. Men wil administratieve overlast vermijden (cf. doorgeven van verkeerszaken) en de kosten en inspanningen richten op die groepen waarvan men denkt dat ze het meest kans maken in het jeugdsysteem. Kostelijke procedures voor jongeren die al eens uithanden gegeven (lees: opgegeven) werden en een risico vormen voor chronische en ernstige delinquentie, moeten vermeden worden.⁷⁵

De verschillende aangehaalde trends (klimaat van onveiligheid, aftakeling rehabilitatiemodel en opkomst risico- en managementsdenken) hangen samen, versterken elkaar en creëren een voedingsbodem voor de uithandengeving.

3. DE PRAKTIJK EN RESULTATEN VAN EEN UITHANDENGEVING

3.1 De toepassing van uithandengeving

De herhaalde terugkeer van de uithandengeving binnen hervormingsvoorstellen en het huidige beleidsklimaat geven o.i. blijk van een repenaliserend tendens op beleidsniveau. De vraag is of deze tendens zich ook in de praktijk weerspiegelt.

Om evoluties of trends te achterhalen moet men teruggaan in de geschiedenis waarbij zich het probleem van betrouwbare statistieken stelt. Cijfers moeten dus met de nodige voorzichtigheid benaderd worden en eerder als indicatoren van een bepaalde evolutie beschouwd te worden.⁷⁶ Niettemin concluderen Detry en Vanneste dat er aanwijzingen zijn voor een lichte stijging, al blijft de toepassing uitzonderlijk en is het volgens hen op basis van de cijfers niet gerechtvaardigd te spreken van een repenaliserend tendens.⁷⁷

In de VS is de wetgeving m.b.t. de uithandengeving in alle staten uitgebreid en is het aantal 'waivers' de laatste decennia sterk gestegen. Niettemin blijft ook daar het relatieve aandeel van transfers naar strafgerechten beperkt: cijfers variëren van 1 tot 5%.⁷⁸ Ter vergelijking: uithandengeving in België zou zo'n 1% van het totaal aantal jeugdrechtbankbeslissingen uitmaken, of 3% van het totaal aantal vonnissen.⁷⁹

Een versoepeling van wettelijke criteria en een repressief discours in politiek en media weerspiegelen zich dus niet (meteen) in de vonnissen van jeugdrechtters. De 'law in action' staat soms ver af van de 'law in books' en een veranderd officieel beleid mag niet verward worden met veranderingen in de praktijken en ideologieën van actoren.⁸⁰

De nieuwe managementstijl in het Amerikaanse (jeugd)recht heeft geresulteerd in een meer gestandaardiseerde bestraffing (*mandatory minimum sentences, sentencing*

guidelines, legislative waivers). Hoewel bepaalde karakteristieken van deze stijl (meer delictgerelateerde criteria, actuariële en managementaccenten, cf. §2) ook het Belgische jeugdrecht zijn binnengedrongen, blijft het een voornamelijk geïndividualiseerd systeem. De discretionaire bevoegdheid van jeugdrechters is aanzienlijk en laat grote individuele en geografische variaties in beslissingen toe. Jeugdrechts staan soms weigerachtig tegenover een toenemende standaardisering, wellicht niet enkel omdat dit hun beslissingsmacht zou beperken, maar ook omdat ze opgeleid werden en zich professioneel ontwikkeld hebben binnen een op rehabilitatie en bescherming gericht model.⁸¹

In het volgende zullen een aantal resultaten van Amerikaans onderzoek worden besproken waaruit blijkt dat een uithandengeving zelden tot de gewenste resultaten leidt.

3.2 Resultaten en gevolgen van de uithandengeving

3.2.1. Uithanden gegeven populatie

De mogelijkheid om jongeren uithanden te geven werd in de VS in het leven geroepen in functie van twee groepen problematische jongeren: degenen die niet meer vatbaar zijn voor rehabilitatie en zij die ernstige en gewelddadige feiten plegen.⁸² Verschillende onderzoeken toonden reeds aan dat de beoogde transferpopulatie niet altijd overeenstemt met de reële populatie. Vaak komen vermogensdelinquenten⁸³ en jongeren die nog niet als onverbeterlijk beschouwd kunnen worden en nog geen eerdere jeugdmaatregelen opgelegd kregen terecht in het strafrecht.⁸⁴ Volledigheidshalve vermelden we dat sommigen studies wel uitwijzen dat meer ernstige en geweldsdelicten terechtkomen in het strafrecht.⁸⁵

Hoewel deze problematiek nog verder dient uitgediept te worden wijst een eerste Belgische studie in dezelfde richting. Er worden meer vermogensdelinquenten uithanden gegeven, met de kanttekening dat een groot deel van de eigendomsdelicten gepaard gaat met geweld als verzwarende omstandigheid, en 20% van de uithanden gegeven daders liep geen enkele eerdere veroordeling op.⁸⁶ Zoals het geval in de VS⁸⁷, zijn er grote geografische verschillen en houden arrondissementen er elk een eigen uithandengevingsbeleid op na. Dit houdt uiteraard het risico van arbitraire en discriminerende beslissingen in zich.⁸⁸

Voor het grote aantal niet-ernstige en vermogensdelinquenten die getransfereerd worden, zijn verschillende verklaringen denkbaar. Het zou kunnen gaan om een 'cosmetische' ingreep die de illusie creëert van een harde aanpak t.a.v. jeugd-delinquentie. Ook organisatorische problemen en politieke motieven kunnen aan de basis liggen of de eenvoudige reden dat men met de uithandengeving van een aantal 'lastige gevallen' verlost wordt.⁸⁹

3.2.2. Bestrafing van uithanden gegeven minderjarigen

Onderzoek m.b.t. de bestrafing van uithanden gegeven delinquenten is wat tegenstrijdig. Enerzijds is er een groep studies⁹⁰ die aantoont dat uithanden gegeven jongeren minder lange straffen krijgen voor de strafrechtbanken. Vooral jeugdige chronische vermogensdelinquenten komen er in het volwassenen strafrecht 'goedkoop' vanaf: zij

worden er als 'first offender' beschouwd en hun 'eerste feit' wordt mild bestraft, mede omwille van hun jeugdige leeftijd en onervarenheid. Hiermee wordt tussen het jeugd- en het strafrecht een 'punishment gap' gecreëerd.⁹¹ Anderzijds zijn er studies die wel een strengere aanpak aantonen van gewelddelinquenten.⁹²

Zoals eerder vermeld is een van de doelstellingen van het transferbeleid in de VS een meer repressieve aanpak. Indien deze niet resulteert in strengere en langere straffen, zoals de eerste groep studies aantoont, lijkt het erop dat de 'get though' politiek eerder retoriek dan realiteit is. In lijn met de tweede groep studies vonden Fritsch et al. in hun onderzoek dat uithanden gegeven daders vaker een geweldsdelict hadden gepleegd. Deze jongeren krijgen inderdaad langere straffen opgelegd, maar hun effectieve opsluiting bedraagt slechts 27% van de opgelegde straf. Hoewel de opgelegde gevangenisstraffen als relatief streng kunnen beschouwd worden (gemiddeld 12,8 jaar), wordt hiervan slechts een fractie effectief uitgezeten (3,5 jaar).⁹³ Naar Belgische normen blijft deze termijn natuurlijk wel lang.

Hoewel gegevens van VS en België natuurlijk niet zonder meer te vergelijken zijn⁹⁴, lijken onderzoeksresultaten in België in dezelfde lijn te liggen. Bij de meerderheid van de uithanden gegeven jongeren wordt een gevangenisstraf met uitstel opgelegd. Effectieve gevangenisstraffen - de meest strenge, en ook de enige straf die niet voorhanden is in de jeugdrechtsbank⁹⁵ - maakt slechts 17% uit van de opgelegde straffen.⁹⁶ Bovendien gaat het in het merendeel van deze effectieve opsluitingen om korte vrijheidsstraffen (minder dan 3 jaar).⁹⁷ De doelstellingen van retributie en maatschappijbeveiliging (door incapacitatie) lijken hiermee alvast niet helemaal gerealiseerd.

3.3.3. Recidive na uithandengeving

Onderzoek naar de impact van een uithandengeving op recidive wijst uit dat uithanden gegeven delinquenten sneller na hun vrijlating, meer en ook meer ernstige delicten plegen dan hun 'collega's' die binnen het jeugdrecht aangepakt worden⁹⁸, en dit ook op langere termijn.⁹⁹ Hiervoor kunnen verschillende verklaringen worden gegeven. Naast methodologische onzuiverheden kunnen verhoogde controle, waakzaamheid en supervisie t.a.v. uithanden gegeven jongeren mee leiden tot een grotere vaststelling van recidive.

Het is tevens mogelijk dat de procedure tot uithandengeving er inderdaad in slaagt de chronische, persistente delinquenten te identificeren, of dat de jongeren in de gevangenis een 'leerschool voor criminaliteit' doorlopen. Dat het jeugdsysteem met succes de weerhouden jongeren rehabiliteert achten sommigen weinig plausibel, anderzijds slagen de strafrechtbanken er blijkbaar ook niet in afschrikkend te werken.¹⁰⁰

Cruciaal zijn o.i. de verschillende de boodschappen die jongeren van het jeugd- dan wel volwassen strafrecht krijgen. De uithandengeving betekent meer dan enkel een procedure: de uithandengeving is een signaal naar de jongere toe dat hij opgegeven wordt, het is een symbool van de overgang van een "redeemable youth" naar een "unsalvageable adult".¹⁰¹ Via het proces van labeling kunnen jongeren zich gaan gedragen naar de negatieve attributies van de maatschappij die hen uitsluit. Ook het feit dat men zijn straf of de wijze van behandeling niet accepteert kan een mogelijke verklaring vormen; wanneer jongeren zich onfair behandeld voelen kan dit recidive bevorderen.

De conclusie dat uithanden gegeven jongeren niet minder recidiveren, geeft aan dat de doelstelling om de openbare veiligheid te vergroten niet wordt bereikt. Een opmerkelijke vaststelling die ook in België onderzoek verdient, zeker wanneer men het systeem van uithandengeving wenst te behouden of zelfs uit te breiden.

BESLUIT

Het blijft zeer onduidelijk wat men nu precies wil met de uithandengeving. De controverses die gepaard gaan met de uithandengeving reflecteren een meer algemene crisis binnen het jeugdrechtssysteem.

Sommigen zien in de uithandengeving een mogelijkheid om uitdrukking te geven aan de wens tot een *repressieve aanpak*. Een van de grootste kritieken op het jeugdrecht is immers dat de straffen er niet zeker, noch streng of lang genoeg zijn. De latente functies van de uithandengeving (de wens tot straffen) zouden veel sterker zijn dan de manifeste, officiële, wettelijke rationale ('de jeugdbeschermingsmaatregelen zijn niet meer geschikt'). Bovendien beschouwen zij de rehabilitatieve maatregelen als ineffectief en betekent het jeugdrecht een groter risico voor de maatschappelijke veiligheid door haar te korte vrijheidsstraffen.¹⁰²

Onderzoek uit de VS toont echter aan dat die bescherming van de maatschappij niet altijd wordt gerealiseerd aangezien slechts een zeer beperkt deel van de uithanden gegeven jongeren substantiële straffen krijgt en het afschrikkingseffect miniem is. Ook aan de retributieve wensen wordt op die manier slechts in beperkte mate tegemoet gekomen. Indien deze transfers niet resulteren in strenge straffen, wat is hun functie dan? De bevindingen suggereren een voornamelijk cosmetische en symbolische functie, waarbij de uithandengeving als *afleidingsmanoeuvre* dient om (de legitimiteit van) het beschermingssysteem te behouden. Door hoge risicozaken door te schuiven houdt men het systeem organisatorisch beheersbaar en omzeilt men publieke kritiek. "To make the juvenile justice system viable, you have to have an escape valve".¹⁰³ Met de uithandengeving als 'soupape de sécurité' worden de grenzen van het beschermingsmodel aangegeven. Het is een teken van de moeilijkheid om een adequaat antwoord te bieden op *alle* jeugdcriminaliteit en op de noden van *alle* jonge delinquenten. De uithandengeving wordt gerechtvaardigd door de 'onopvoedbaarheid' van de jongere. De uithandengeving wordt niet gezien als het falen van het systeem maar als de individuele verantwoordelijkheid van de jongere zelf en verhindert op die manier het nadenken over nieuwe antwoorden op jeugddelinquentie.¹⁰⁴

De grote *symboliek* van de uithandengeving wordt ook duidelijk wanneer men de publieke, mediatieke en politieke aandacht voor deze 'oplossingsformule' voor jeugddelinquenten in acht neemt (cf. de grote rol die de uithandengeving in opeenvolgende wetsvoorstellen speelt), samen met haar (tot nog toe) marginale toepassing.

De optie uithandengeving is politiek gezien interessant, maar volgens vele studies zijn jongeren niet gebaat bij een transfer. Onderzoek toont bovendien aan dat ernstige jeugddelinquenten zelf een duidelijke, intensieve aanpak *binnen het jeugdrecht* verkiezen waar veel aandacht is voor opleiding en counseling. Lichte straffen binnen het jeugdrecht (alternatieven, ondertoezichtstelling, berisping) worden door weinigen als zinvol beschouwd. De meeste jongeren ervaren straffen in het volwassen systeem als effectiever, doch de positieve werking wordt niet toegeschreven aan dingen die erbij gewonnen of geleerd worden, maar aan verlies (van hoop, veiligheid, familie en respect). Bovendien bevestigt de uithandengeving hun zelfbeeld als crimineel en wordt de

gevangenis als leerschool voor criminaliteit ervaren. Een intensieve aanpak binnen het jeugdrecht wordt als het meest positief beoordeeld: jongeren geloven vooral in het leren van vaardigheden en counseling om hen te helpen attitudes en gedrag te veranderen, alsook in nazorg en een geleidelijke overgang.¹⁰⁵

Ook vanuit het perspectief van de jongeren zelf, dat overigens al te vaak vergeten wordt, lijkt een volwaardig jeugdrecht voor *alle* jeugddelinquenten dus een meer valabele oplossing dan de uithandengeving. De hervormingsinspanningen zouden zich o.i. dan ook moeten richten op het uitbouwen van het jeugdrecht in plaats van het in te perken met de uithandengeving.

NOTEN

* Assistent, verbonden aan de vakgroep Criminologie, Vrije Universiteit Brussel.

1 D. GOISET, Dessaisissement. Une mesure exceptionnelle?, *JDJ*, 2000, 14; F. Tulkens en T. Moreau, *Droit de la jeunesse. Aide, assistance, protection*, Brussel, 2000, 663.

2 G. GLÉNISSON, Les utilisations du dessaisissement correspondent-elles aux fonctions initialement assignées par le législateur?, *JDJ*, 2000, 31.

3 Cijfergegevens tonen aan dat ondanks een aantal pieken en dalen, verschillen tussen arrondissementen en een licht stijgende tendens, de uithandengeving toch de uitzondering blijft. (Voor een overzicht van de cijfers vanaf 1967 met de nodige kanttekeningen, zie D. GOISET, *l.c.*, 19-20).

4 D. BALLET en C. ELAERTS, Pendelbewegingen in de jeugdbescherming: het voorbeeld van de Verenigde Staten, *Panopticon*, 1989, 403-423.

5 C. BARTOLLAS en S.J. MILLER, *Juvenile justice in America*, New Jersey, Prentice Hall, 1998, 206.

6 Zie o.a. C. BARTOLLAS, en S.J. MILLER, *o.c.*, 207-211; J. FAGAN en E.P. DESCHENES, Determinants of Judicial Waiver Decisions for Violent Juvenile Offenders, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 1981, 322-328; B. jr. Sanborn, Certification to Criminal Court: The Important Policy Questions of How, When and Why, *Crime and Delinquency*, 1994, 263-264;

7 B.C. FELD, Delinquent Careers and Criminal Policy: Just Deserts and the Waiver Decision, *Criminology*, 1983, 198-199.

8 B.C. FELD, The Juvenile Court Meets the Principle of the Offence: Legislative Changes in Juvenile Waiver Statutes, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 1987, 494.

9 C.W. THOMAS en S. BILCHIK, Prosecuting Juveniles in Criminal Courts: A Legal and Empirical Analysis, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 1985, 458.

10 B.C. FELD, *l.c.*, 1987, 514.

11 *Ibid.*, 488; B.C. FELD, *l.c.*, 1983, 203.

12 E. VERHELLEN, *Jeugdbeschermingsrecht*, Gent, Mys & Breesch, 1996, 234; J. SMETS, *Jeugdbeschermingsrecht*, Deurne, Kluwer, 1996, 450.

13 J. SMETS, *o.c.*, 407.

14 P. SENAËVE, *Inleiding tot het jeugdbeschermingsrecht*, Leuven, Acco, 1996, 73-75

15 Y. CARTUYVELS, De grote etappes in het Belgische jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?, *TJK*, 2001 (4), 150.

16 J. SMETS en G. CAPPELAERE, De gerechtelijke jeugdbescherming na de wet van 2 februari 1994 (deel II), *Panopticon*, 1995, 372.

17 Deze uitzonderingssituaties hebben betrekking op de ernst van de feiten, recidive of het geval dat de jongere zich aan het medisch-psychologisch onderzoek onttrekt; P. SENAËVE, *o.c.*, 72.

18 F. TULKENS en T. MOREAU, *o.c.*, 662-666.

19 J. SMETS en G. CAPPELAERE, *l.c.*, 369-370.

20 J. SMETS, *o.c.*, 408.

- 21 F. TULKENS en T. MOREAU, o.c., 662-666; C. Eliaerts, Waarheen met de wet op de jeugdbescherming? Het voorontwerp Gol kritisch bekeken, in: *Liber Amicorum W. Calewaert*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1985, 141.
- 22 Y. CARTUYVELS, l.c., 151-153.
- 23 "Nationale commissie voor de hervorming van de wetgeving inzake jeugdbescherming. Verslag betreffende de stand der werkzaamheden - eerste opties, 3 november 1992", 311, integraal opgenomen in: G. Decock en P. Vansteenkiste, *Herstel of Sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 305-326.
- 24 "Nationale commissie voor de hervorming van de wetgeving inzake jeugdbescherming. Eindverslag", 21, integraal opgenomen in: G. DECOCK en P. VANSTEENKISTE, o.c., 5-48.
- 25 *Ibid.*, 42-43.
- 26 Het voorontwerp werd integraal gepubliceerd als afzonderlijke bijlage in *TJK*, 2001/4, 57p.
- 27 Art. 70-77; Verwijzing is pas mogelijk wanneer de jeugdrechtbank de beschikbare maatregelen en sancties niet geschikt acht, de minderjarige op het ogenblik van de feiten 16 jaar was en het gaat om ernstige feiten (omschreven in art. 70, 1°-3°).
- 28 Zie vb. F. DÜNKEL, *Le droit pénal des mineurs en Allemagne: entre un système de protection et de justice, Déviance et société*, 2002, 3, 297-313.
- 29 I.c. van PS/Ecolo, kabinet Minister van Justitie en herneming van bepalingen ontwerp Maes.
- 30 *Advies inzake uithandengeving gegeneerd door het Studiecentrum Jeugd delinquentie*, ongepubliceerde nota, 2003, 1.
- 31 *Een creatief en solidair België. Zuurstof voor het land*, 10 juli 2003, 46, zie www.belgium.be (laatst geconsulteerd op 8 november 2004).
- 32 Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 12 november 2003, Kamer, 2de zitting van de 51ste zittingsperiode (DOC 51 0325/016, p. 17).
- 33 L. ONKELINX, *Kadernota betreffende de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming*, 13 februari 2004, 14p.
- 34 "Voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd", 31 maart 2004, de eerste versie is integraal terug te vinden met memorie van toelichting op www.jongerenbegeleiding.be (03/09/04). De aangepaste versie werd via e-mail (dd. 28.10.04) verspreid via het kabinet Onkelinx.
- 35 "Voorontwerp van wet tot wijziging ...", 2004, art. 4, 7°, d.
- 36 *Ibid.*, art. 4, 7°, e. In theorie wordt het dus mogelijk dat een jongere een straf van 11 jaar (6 + 5) ondergaat voor feiten die hij/zij als 12-jarige beging!
- 37 *Ibid.*, art. 4, 1°; Memorie van toelichting bij het "Voorontwerp van wet tot wijziging ...", 2004, Hoofdstuk II, A., p.20.
- 38 Als men toch zoveel alternatieven creëert (tot zelfs 23 jaar), waarom houdt men dan nog vast aan de uithandengeving en wordt zoveel aandacht aan deze uitzonderingsmodaliteit gewijd?
- 39 "Voorontwerp van wet tot wijziging ...", 2004, art. 22, §3.
- 40 *Ibid.*, art. 22, §5.
- 41 De periode van 'voorlopige hechtenis' in het gesloten federaal centrum wordt toegerekend op de duur van de later uitgesproken straffen (zie *Ibid.*, art. 30, aanvulling op art. 30 Sw).
- 42 Dit is het geval indien de jongere het leven in het centrum ernstig verstoort, de integriteit van andere jongeren of van het personeel in gevaar brengt of in geval van gebrek aan plaatsen voor minderjarigen; *Ibid.*, art. 28 (wijziging van art. 606 Sv).
- 43 Het lijkt een positief idee, maar men kan zich niet van de indruk ontdoen dat het hier gaat om een 'wolf in schaapsvacht'. Door een meer pedagogische aanpak in een specifieke jeugdinstelling mogelijk te maken, maakt men komaf met de kritieken van 'contaminatie' en 'onaangepast regime' in de volwassenengevangnissen. Anderzijds zet men toch de poort open naar een repressieve en potenti-

eel harde aanpak: de jongeren blijven blootgesteld aan de potentieel langdurige straffen met het risico dat ze deze zullen moeten verder zetten in de gevangenis... Bovendien doet met deze idee een nieuwe ambiguïteit zijn intrede in het jeugdrecht: het toevoegen van een educatieve dimensie in de strafinstellingen voor uithanden gegeven minderjarigen staat in schril contrast met de essentie van de uithandengeving, namelijk dat de jongere niet meer geschikt is voor heropvoeding (zie ook J. Christiaens, Editoriaal: Kiezen voor een volwaardig jeugd(sanctie)recht, *Panopticon*, 2003, 325-327).

44 "Voorontwerp van wet tot wijziging ...", 2004, art. 31-36 (tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek).

45 Indien men toch investeringen doet om zo'n afzonderlijke en gespecialiseerde kamer in het leven te roepen, waarom kan deze dan niet een ruimere doelgroep hebben, bijvoorbeeld alle 18-23 (of 25)jarigen?

46 D. GARLAND, *The culture of control. Crime and social order in contemporary society*, Oxford, University Press, 2001, 307p.

47 D.M. BISHOP, C.E. FRAZIER, L. LANZA-KADUCE en L. WINNER, The transfer of juveniles to Criminal Court: does it make a difference?, *Crime & Delinquency*, 1996, 2, 174.

48 S. SNACKEN en S. GUTWIRTH, Editoriaal: Over mensen, gedetineerde mensen en politieke verantwoordelijkheid in een democratische rechtsstaat, *Panopticon*, 2004, 2.

49 Y. CARTUYVELS, *l.c.*, 148.

50 S. SNACKEN en S. GUTWIRTH, *l.c.*, 2.

51 D. GARLAND, *o.c.*, 131-135.

52 *Ibid.*, 61; J. Fagan, Social and legal policy dimensions of violent juvenile crime, *Criminal Justice and Behavior*, 1990 (1), 96-100.

53 Parket Procureur des Konings, *intern document*, onuitg., d.d. 15 november 2001.

54 F. TULKENS en T. MOREAU, *o.c.*, 684.

55 Y. CARTUYVELS, *l.c.*, 148.

56 G. GLÉNISSON, *l.c.*, 31.

57 F. TULKENS en T. MOREAU, *o.c.*, 684

58 De kadernota van L. Onkelinx besluit eveneens dat "de slaagkansen van deze hervorming ook in grote mate afhangen van de toegekende budgettaire middelen" (p. 14); zie ook art 4, 1° van het voorontwerp.

59 D. GOISET, *l.c.*, 22

60 Ook de wet zelf kent in dit opzicht immers haar beperkingen: in geval een jongere voor de leeftijd van 17 jaar een als misdrijf omschreven feit pleegt, maar pas na meerderjarigheid ten gronde berecht wordt, heeft de jeugdrechter slechts de keuze tussen een berisping of een uithandengeving; I. Detry en C. Vanneste, Une image chiffré du recours au dessaisissement, *JDJ*, 2004, 30.

61 E.S. SCOTT en T. GRISSO, The evolution of adolescence: a developmental perspective on juvenile justice reform, *The Journal of Criminal Law & Criminology*, 1997, 1, 143.

62 *Ibid.*, 151.

63 D. GARLAND, *o.c.*, 175.

64 F. TULKENS en T. MOREAU, *o.c.*, 662.

65 *Ibid.*, 667; D. GOISET, *l.c.*, 16.

66 D.w.z. zonder medisch-psychologisch en/of sociaal onderzoek.

67 P. SENAËVE, *o.c.*, 72; J. SMETS, *o.c.*, 415-416.

68 "Voorontwerp van wet tot wijziging ...", 2004, art. 4, 1°.

69 B.C. FELD, *l.c.*, 1983, 202-204.

70 Y. CARTUYVELS, *l.c.*, 155; D. GARLAND, *o.c.*, 12.

71 J. FAGAN en E.P. DESCHENES, *l.c.*, 1981, 322.

- 72 De Procureur-Generaal van het hof van Beroep van Luik verklaarde in de jaren tachtig zijn intentie om meer systematisch gebruik te maken van uithandengeving om de groei van de delinquentie een halt toe te roepen; F. TULKENS en T. MOREAU, *o.c.*, 664.
- 73 C. NYS, De plaatsing als sanctie in het jeugdbeschermingsrecht. De Mechelse praktijk in het licht geplaatst, *Orde van de dag*, 2000, 50 (voetnoot).
- 74 S. SNACKEN en S. GUTWIRTH, *l.c.*, 2
- 75 D. SHICHOR, Three Strikes as a Public Policy: The Convergence of the New Penology and the McDonaldization of Punishment, *Crime and Delinquency*, 1997, 474-475.
- 76 I. DETRY en C. VANNESTE, *l.c.*, 26
- 77 *Ibid.*, 30
- 78 C. BARTOLLAS en S.J. MILLER, *o.c.*, 114; R.E. Redding, The effects of adjudicating and sentencing juveniles as adults. Research and Policy Implications, *Youth Violence and Juvenile Justice*, 2003, 1 (2), 128; D.P. Mears, A critique of waiver research. Critical next steps in assessing the impacts of laws for transferring juveniles to the criminal justice system, *Youth Violence and Juvenile Justice*, 2003, 1 (2), 158-159.
- 79 C. VANNESTE, Une recherche sur les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse, *JDJ*, 2001, 7.
- 80 D. GARLAND, *o.c.*, 22.
- 81 C. VAN DIJK en A. NUYTIENS, The referral of juvenile offenders to Adult Court in Belgium: theory and practice, *The Howard Journal of Criminal Justice*, in press.
- 82 D.P. MEARS, *l.c.*, 160.
- 83 O.a. D.M. BISHOP, C.E. FRAZIER en J.C. HENRETTA, Prosecutorial Waiver: Case Study of a Questionable Reform, *Crime and Delinquency*, 1989, 192; M.A. Bortner, *l.c.*, 59.
- 84 D.M. BISHOP, C.E. FRAZIER en J.C. HENRETTA, *l.c.*, 193.
- 85 O.a. J. FAGAN, M. FORST en T.S. VIVONA, Racial Determinants of the Judicial Transfer Decision: Prosecuting Violent Youth in Criminal Court, *Crime and Delinquency*, 1987, 275; R.E. Redding, *l.c.*, 128.
- 86 C. ELIAERTS, J. Christiaens en A. Nuytiens, *Ernstige jeugddelinquenten worden gestraft: een onderzoek naar de praktijk van de uithandengeving (art. 38 WJB). Eindrapport (januari 2003 - juni 2004)*, Brussel, VUB, 2004, 147.
- 87 J. FAGAN en E.P. DESCHENES, *l.c.*, 339; D.P. MEARS, *l.c.*, 162; R.E. Redding, *l.c.*, 132.
- 88 C. VAN DIJK en A. NUYTIENS, Objectives of transferring juvenile offenders to Adult Court, In G. Mesko, M. Pagon en B. Dobovsek (Eds.), *Policing in Central and Eastern Europe. Dilemmas of contemporary criminal justice*, Ljubljana, Faculty of Criminal Justice, University of Maribor, 2004, pp. 490-501.
- 89 C. BARTOLLAS en S.J. MILLER, *o.c.*, 214.
- 90 B.C. FELD, *l.c.*, 1987, 471-533.
- 91 M.R. PODKOPACZ. en B.C. FELD, The end of the line: an empirical study of judicial waiver, *The Journal of Criminal Law & Criminology*, 1996, 86 (2), 454; D.L. Myers, Adult crime, adult time. Punishing violent youth in the adult criminal justice system, *Youth Violence and Juvenile Justice*, 1 (2), 2003, 175.
- 92 J. FAGAN, *l.c.*, 114-119; D.L. MYERS, *l.c.*, 188.
- 93 E.J. FRITSCH, T.J. CAETI en C. HEMMENS, Spare the needle but not the punishment: the incarceration of waived youth in Texas prisons, *Crime & Delinquency*, 1996, 603.
- 94 Los van het feit dat beide jeugd- en strafrechtelijk systemen geheel verschillend zijn, is het ook het arsenaal aan bestraffingsmodaliteiten anders en zijn de straftermijnen in de VS veelal langer.
- 95 De organisatie en omstandigheden van een plaatsing in een jeugdinstelling (federaal of van de gemeenschappen) zijn zeer verschillend van deze van een opsluiting in een gevangenis voor volwassenen.
- 96 Een eerdere voorlopige hechtenis of eerder opgelegde straffen voor feiten na de meerderjarigheid kunnen een verklaring vormen voor het niet uitspreken van effectieve straffen.
- 97 C. ELIAERTS, J. Christiaens en A. Nuytiens, *o.c.*, 130-131.
- 98 D.M. BISHOP, e.a., *l.c.*, 1996, 179-183.

- 99 L. WINNER, L. LANZA-KADUCE, D.M. BISHOP, en C.E. FRAZIER, The transfer of juveniles to criminal court: reexamining recidivism over the long term, *Crime and delinquency*, 1997, 557-559.
- 100 M.R. PODKOPACZ en B.C. FELD, *l.c.*, 481-491.
- 101 D.M. BISHOP, e.a., *l.c.*, 1996, 184.
- 102 M.A. BORTNER, *l.c.*, 63; J.B. jr. SANBORN, *l.c.*, 265-267; J. FAGAN en E.P. DESCHENES, *l.c.*, 319-322.
- 103 M.A. BORTNER, *l.c.*, 59.
- 104 *Ibid.*, 68; F. TULKENS en T. MOREAU, *o.c.*, 683.
- 105 J. LANE, L. LANZA-KADUCE, C.E. FRAZIER en D.M. BISHOP, Adult versus juvenile sanctions: voices of incarcerated youths, *Crime & Delinquency*, 2002, 3, 431-455.